

СТРАТЕГІЧНІ АЛЬЯНСИ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Значну частину перешкод, що заважають інноваційному процесу в економіці України, можна подолати шляхом утворення стратегічних альянсів українських підприємств з передовими зарубіжними компаніями. Участь вітчизняних підприємств у дослідницьких стратегічних альянсах дає змогу розраховувати на отримання нових наукових розробок, для альянсів, що створюються у сфері виробництва, – на нову продукцію, нові технології, а у сфері маркетингу і продажів – на вихід на новий ринок, нові методи роботи на ринку.

Суттєве зростання стратегічних альянсів у світовій економіці спостерігається з 90-х років минулого століття. Сучасні тенденції характеризують їхню зростаючу популярність. Більш за все стратегічних альянсів створюється в Азії, друге місце посідають США, на третьому місці знаходиться Європейське співтовариство. Особливо явно ця тенденція виявилася у 1990-1995рр., за які кількість стратегічних альянсів в світі збільшилася майже в 3 рази.

Стратегічні партнерства між крупними міжнародними компаніями і компаніями країн, що розвиваються, базуються на взаємних інтересах. Великі міжнародні компанії зацікавлені в розширенні доступу на менш насичений і достатньо перспективний ринок країн, що розвиваються, отриманні певних конкурентних переваг перед іншими іноземними виробниками, зменшенні вхідних бар'єрів, скороченні регулюючих обмежень. Компанії країн, що розвиваються, зацікавлені в отриманні інвестицій на модернізацію виробництва, освоєнні нових передових технологій світового рівня, проведенні спільних наукових досліджень, у комерціалізації наукових розробок і просуванні їх на світові ринки. І Україна не є винятком.

Очікування вітчизняних підприємств щодо участі у стратегічних альянсах із зарубіжними партнерами є небезпідставними. У реченні тенденції останніх років - створення спільних підприємств на територіях третіх країн, що відкриває доступ до нових ринків - достатньо згадати спільне підприємство Toyota Peugeot Citroen Automobile Czech (м. Колін, Чехія), на базі якого на єдиній платформі випускаються субкомпактні легкові автомобілі всіх трьох брендів (Toyota Aygo, Peugeot 107, Citroen C1). Великі спільні моторні виробництва в КНР мають Toyota, GM, Ford і Fiat. Є певний досвід і в Україні: вітчизняна компанія ПАО "ЗАЗ" здійснює контрактну "крупновузлову" збірку автомобілів у співпраці з General Motors Daewoo Auto & Technology, Adam Opel, DaimlerChrysler, Automobile Dacia S.A, FSO, TATA и АвтоВАЗ. На кременчуцькому автоскладальному заводі, що належить Компанії АІС, збираються легкові автомобілі ВАЗ, позашляховики SsangYong і вантажні автомобілі FAW. На підприємствах корпорації "Богдан" у Луцьку і Черкасах збираються легкові автомобілі ВАЗ, KIA і Hyundai, а також dfunf;sdrb і автобуси.

Стратегічні альянси функціонують в різних галузях промисловості. Найбільшу їхню кількість утворено у таких галузях як фармацевтика/біотехнології, інформаційні комунікаційні технології, автомобільна промисловість. Активність компаній країн, що розвиваються, щодо утворення альянсів за останні роки різко зросла, що особливо характерно для ринків Індії, Китаю, де розвиток високотехнологічних галузей є найбільш активним. Одним із важливих двигунів зростання таких країн є високотехнологічний сектор.

Серед усіх видів стратегічних альянсів для активізації інноваційного процесу в Україні найбільший інтерес становлять дослідницькі. Стратегічні альянси в сучасних умовах утворюються в високотехнологічних галузях/сферах промисловості. Тому у даному напрямі має здійснюватися співробітництво у межах стратегічних альянсів вітчизняних підприємств із зарубіжними компаніями.

Сучасна практика утворення стратегічних альянсів у високотехнологічних галузях та перспективи в даному напрямі пояснюються тенденціями, що відбуваються в світовому економічному середовищі унаслідок прискорення науково-технічного прогресу та необхідності активного іннова-

ційного розвитку як на рівні підприємств, так і на рівні держави.

За класифікацією OESD за показником середньогалузевої інтенсивності НДДКР до числа найбільш високотехнологічних галузей належать фармацевтика, космос і літакобудування, медичне, оптичне обладнання, телекомунікації, офісне і комп'ютерне устаткування. До числа відносно високотехнологічних галузей належать електричне обладнання, моторобудівництво, транспортне обладнання, хімія, машинне обладнання. У цих видах діяльності економіка України спроможна зробити внесок у консолідовану за допомогою стратегічного альянсу корпоративну діяльність.

В економіці України є підстави розраховувати на зацікавленість зарубіжних партнерів щодо участі у дослідницьких стратегічних альянсах. У Державній програмі прогнозування науково-технологічного і інноваційного розвитку України зазначено, що вітчизняна наука зберегла здатність за певних умов виконувати наукові розробки і одержувати результати світового рівня за такими напрямками як розробка новітніх розділів математики та теоретичної фізики, дослідження наноструктур і розробка нанотехнологій, радіофізика міліметрового і субміліметрового діапазону, імунобіотехнологія, біосенсорика та молекулярна діагностика, біотехнологія рослин та біофізика, кріобіологія і кріомедицина, нейронаука, зокрема нейрофізіологія, інформатика, мікро- та оптоелектроніка, аерокосмічні технології.

Надзвичайно вигідним для вітчизняних підприємств є вступ до стратегічних альянсів для реалізації проектів з НДДКР. Значні витрати на наукові дослідження, підвищення капіталоемності і наукоємності випуску нової високотехнологічної продукції є суттєвим стимулом з метою економії на масштабі досліджень. Участь вітчизняних підприємств у стратегічних альянсах передбачає їхній внесок у вигляді виробничих активів, пакетів акцій, технологій і ноу-хау, капіталовкладень у виробництво, доступу до збутових каналів, грошових коштів. Такі внески поки ще для вітчизняних підприємств є посилюючими.

Можливості вітчизняних підприємств та держави щодо фінансування науково-дослідної діяльності, частіше за все, є обмеженими, тому утворення дослідницьких альянсів в чистому вигляді в Україні є проблемним. До того ж і галузі, в яких спостерігаються найбільша кількість таких альянсів, а саме електронна промисловість, біотехнології, фармацевтика, в Україні розвинено недостатньо. Більш значні перспективи у вітчизняній економіці мають стратегічні альянси, що утворюються в сфері виробництва і маркетингу. Основна частка стратегічних альянсів, що утворюються за участю компаній з країн, що розвиваються, приходиться саме на ці сфери партнерства. Можливим є утворення стратегічних альянсів за декількома напрямками, тобто поєднання у межах одного створеного альянсу декількох типів альянсів - дослідницько-виробничого альянсу, виробничо-маркетингового, дослідницько-виробничо-маркетингового.

Активне використання позитивного досвіду утворення стратегічних альянсів вітчизняними підприємствами дозволить оцінити і удосконалити власні виробничі і управлінські процеси і технології, перейняти все краще, чому можна навчитися у зарубіжного партнера, забезпечити можливості проникнення на нові ринки, доступ до яких ускладнений торговими бар'єрами або присутністю крупних і впливових конкурентів. Серед інших причин, що сприяють утворенню міжнародних стратегічних альянсів, слід відзначити можливість зберегти робочі місця, одержати доступ до передових технологій, освоїти нові методи управління, підсилити свої позиції на ринку, одержати певні переваги перед конкурентами, забезпечити вихід на зарубіжні ринки.

Партнерство у стратегічних альянсах засновано на гнучких організаційних формах співпраці. Найдоцільнішою формою участі у стратегічних альянсах з провідними зарубіжними компаніями для вітчизняних підприємств є спільні підприємства, досвід створення та функціонування яких в Україні є. Вітчизняним підприємствам має сенс брати участь у стратегічних альянсах на основі різних форм договірної співпраці для реалізації окремих науково-виробничих проектів, угод про співпрацю, про спонсорвання клінічних досліджень, ліцензійних угод, угод про спільні розробки, дослідження, виробництво та на основі пайової участі в статутному капіталі компанії-партнера.